

PRINCIPY PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

VĚC PŘIROZENOPRÁVNÍ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.1 (2007)

© Ivo Telec, 2007

2

*„Nezáleží tak na právu samém, ale na duchu,
kterým ho necháme proniknouti.“*

*Bobuř Tomsa, O filosofické výchově právníka.
čsp. Bratislava, 1, 1927, s. 399.*

3

TEMATICKÝ OBSAH

1. Vyšší moc a člověk v prostředí
2. Přirozené základy soukromého práva
3. Přirozené právo
4. Příklady mezinárodní a judikaturní
5. Uspořádání a poznání subjektivních přirozených práv

4

?

■ Důvody volby tématu

1. přirozené
2. mezinárodní (mezinárodněprávní, politické)
3. ústavní (ústavněprávní, politické)

⇒

5

PŘIROZENÉ ZÁKLADY PRÁVA

■ Platnost přirozených práv

- ✓ **uznání neporušitelnosti** přirozených práv člověka; preamb. LZPS
- ✓ **slib** ústavního soudce **chránit** neporušitelnost přirozených práv; čl. 85/2 Ú

■ Důsledky pro právo podústavní

- ☛ důkaz logický a právně rétorický

6

ČLOVĚK V PROSTŘEDÍ ☹

- **Jedinec**
- 1. **součást životního prostředí**
= pojetí přirozené, odpovědně svobodné
- 2. **prvek struktury společenských vztahů**
vč. jejich právní formy čili právních vztahů
vč. občanskoprávních vztahů
= pojetí sociálně filozofické nebo sociologické
vč. *teorie socialistického občanského práva*
s apriorně nadřazeným „zájmem společnosti“
nad odpovědnou svobodou jedince ☹

7

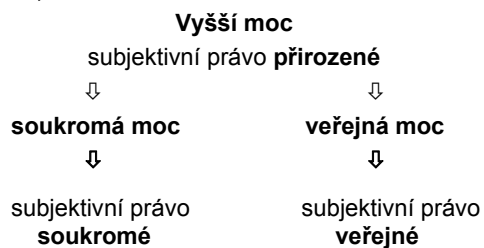
PARADIGMA PRÁVA

- **Filozoficko antropologické**
= přirozená důstojnost osobnosti spojená
s přirozenými lidskými právy, zákonitostmi
světa a se silovým působením Vyšší moci
sub specie aeternitatis
- **Sociálně filozofické nebo sociologické**
= vyrovnávání poměrů a zájmů
= relativizovaný právní poměr stran

8

MOC

- **Síla, vůle**

9

VYŠŠÍ MOC

- **Zdroj silového působení ve světě,
nezávislý na politické či jiné lidské vůli**

„ať chceme, nebo nechceme“

Vyšší moc × nižší moc (lidská moc)
- **Zvláštní pojmový význam v závazkovém právu**
= **nepředvídatelná a neodvratitelná okolnost,**
např. živelní pohroma → **zánik závazku**
pro následnou nemožnost plnění (*vis maior*)

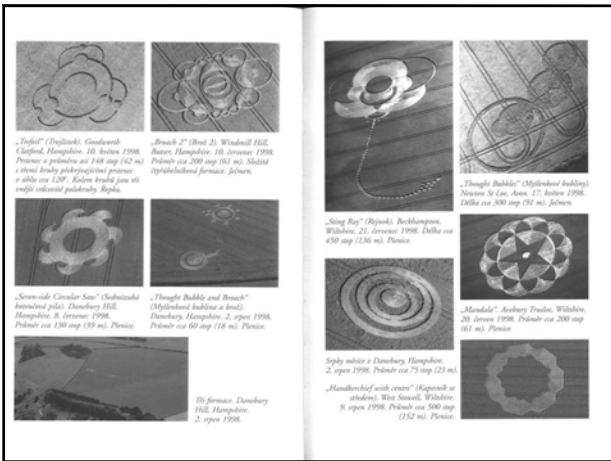
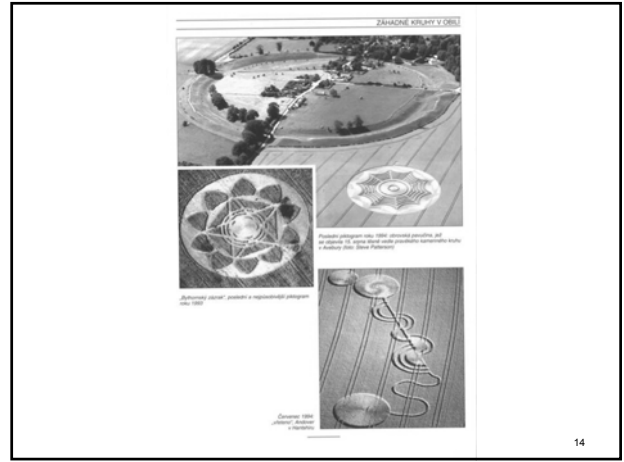
10

PŘIROZENÝ A PRÁVNÍ ŘÁD

- **Přirozený řád** (na lidské vůli nezávislý)
axiomatická soustava = netřeba dokazovat
např. střídání ročních období
- **Právní řád** (lidskou vůlí stanovený)
např. zák. č. 54/1946 Sb., o letním čase

11

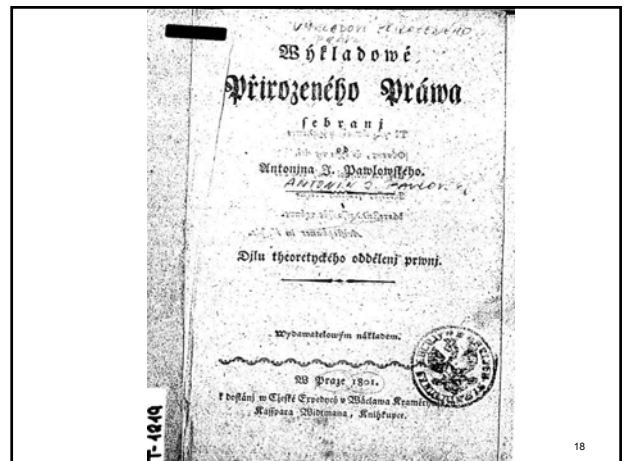

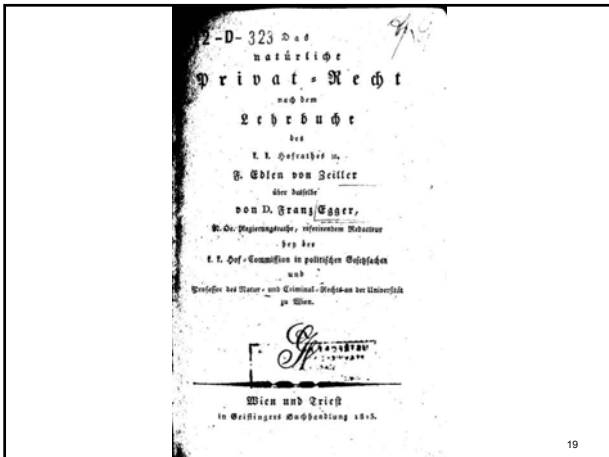
PRÁVO

- **Objektivní přirozený řád veškerenstva**
(physis)
- **Lidskou vůlí společensky (pozemsky) stanovené nebo uznané pravidlo chování**
(thesis)

PŘIROZENÉ A PŘIROZENOPRÁVNÍ

- **Přirozené**
 - = **souladné** s přirozenými světovými zákonitostmi a s důstojností lidského jedince i druhu
- **Přirozenoprávní**
 - = právní **doktrína**
 - právně filozofická **myšlenka** (idea)
 - součást **právní ideologie**
 - různé myšlenky lišící se zdrojem přirozených práv nebo jejich poznatelností

19

PŘIROZENÉ PRÁVO

- **Objektivní pojmový význam**
= přirozené světové zákonitosti (**objektivní řád dějů**) se zdrojem ve **Vyšší moci**, např. **zákon rovnováhy** (*Gleichgewichtsgesetz*)
- **Subjektivní pojmový význam**
= subjektivní **vrozená** přirozená práva každého člověka obsahově **vyplyvajících** z přirozených světových zákonitostí (přirozeného práva v objektivním právním smyslu)
např. **subjektivní přirozené právo osobnosti**

20

PŘIROZENÉ ZÁKONY

- **Láska** (nikoli nenávisť), *Amor vincit omnia* (*Vergilius*)
kladné „nastavení“, absolutní hodnota
- **Zpětné působení**; příčina a následek
- **Přitažlivost stejnorodosti**, *Simile gaudet simili*
- **Tíha**
- **Rovnováha**; vyrovnání braní a dávání
- **Pohyb**
- **Vznik a rozklad**; koloběh
aj.

21

KTERÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA JSOU PŘIROZENÁ?

- **Práva vrozená** (*angeborene Rechte*), § 16 ABGB
ipso facto z povahy osobnosti (ABGB)
- 1. **přirozené právo osobnosti**
např. **přirozené právo žít**; Žijeme bez ohledu na stát, kmen, rod, církev aj. společenské autority
- 2. **jiná práva přirozené povahy**
X
- **Práva nabyvatelná** (*erwerbliche Rechte*), § 18 ABGB

22

PŘÍKLADY MEZINÁRODNÍ

- **Vrozené právo každé lidské bytosti na život**
uznané čl. 6 *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* (1966),
č. 120/76 Sb.
- **Přirozené právo dítěte † na život**
uznané čl. 6 (1) *Úmluvy o právech dítěte* (1989), č. 104/91 Sb.

23

- **Přirozené právo národů užívat plně a svobodně jejich přírodního bohatství a zdrojů** (*inherent right*)
uznané čl. 25 *Mezinárodního paktu o hospodář., sociál. a kultur. právech* (1966); č. 120/1976 Sb.
- **Přirozené právo člena SN na individuální nebo kolektivní sebeobranu**
uznané čl. 51 *Charty SN* (1945); č. 30/47 Sb.

24

PŘÍKLADY JUDIKATURNÍ

- **Přirozené právo porobeného národa na boj proti okupujícímu agresorovi, včetně odporu branného**
N ÚS č. 55/95 Sb.
- **Přirozené právo společenských organizací a spolků na vrácení majetkových práv**
N ÚS č. 24/97 Sb.

25

RYS OSTROVID

- **Přirozené právo rysa na existenci v naší přírodě**
MŽP: záchranný program silně ohroženého druhu živočicha rysa ostrovida v České republice (1998)
Zvíře 🐾 = **živý tvor**
popř. jiná majetková hodnota, nežli věc nebo majetkové právo (o. z.)

26

JUDIKATURA: POVAHA PRÁVA AUTORSKÉHO

„1. Práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství, nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí; zákon netvoří na prospěch autora žádné právo, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě a modalit výkonu práva již existujícího, a to jednak v zájmu autorové, jednak v zájmu veřejnosti. A to je právě důsledek takového zásadu ve smyslu omezujícím, že po určité době dílo připadne veřejnosti.“ ⇨

27

2. S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabránit každému neautorisovanému užívání: plnost jeho práv, obvykle sbrnutá v právu edičním a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství a čím více věda přináší nové metody využitkování, tím většího rozšíření musí být přiznáno ochraně.“

Rozh. smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13. 6. 1946, Droit d'auteur, 59, s. 130, čas. Soutěž a tvorba, 1947/3, s. 53 – 54.

28

USPOŘÁDÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Nezadatelné nabytí** přirozených práv
- **Nezadatelná existence** přirozených práv
- **Státem upravený výkon** přirozených práv
- **Státem přiznaná ochrana** přirozených práv

29

POZNÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Poznání citem**
 - ✓ právní cit (cit pro dobro a spravedlnost)
vcítění se pomocí **svědomí**,
metoda citové jurisprudence
- **Poznání zdravým rozumem**
 - ✓ povaha věci (*Natur der Sache*)
 - ✓ míra všech věcí a následky věcí

30

PŘÁVNÍ CIT

- **Součást lidské osobnosti** (ducha)
(*Rechtsempfinden*)
např. *cit pro spravedlnost,*
cit pro rovnováhu subjektivních práv
a obecných dober (*Gleichgewichtsempfindung*)

= intuitivní zdroj právních pravd

31

ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
= rozumovému poznání nadřazený
praktický soud a hodnocení životní situace
dle **prožitých zkušeností** (empirie)
bez vlivu právně teoretických znalostí
= **intuitivní zdroj základních právních pravd**
- **Rozumné očekávání** (*reasonable expectation*)
- **Rozumné uspořádání poměrů**

32

„Osvícenství je vykročení člověka z jeho samým zaviněné nesvéprávnosti. Nesvéprávnost je neschopnost používat svůj vlastní rozum bez cizího vedení. Tato nesvéprávnost je zaviněna námi samými, když její příčinou není nedostatek rozumu, ale nedostatek rozhodnosti a odvahy používat ho bez cizího vedení. Sapere aude! Měj odvalu používat svůj vlastní rozum!, je tedy heslem osvícenství.“

Immanuel Kant, Odpověď na otázku: Co je to osvícenství?, 1730.
Filos. čas., 41, 1993, č. 3, s. 381. Překl. Loužilův.

33

LITERATURA

Kadeřávek, Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. Praha 1896.
Pawlowský, Výkladové přirozeného práva. Praha 1801.

35

Telec, Chráněné statky osobnostní. Práv. rozhl., 2007/8. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Práv. rozhl. 2007/1. Přirozené základy soukromého práva. Brno (vyjde). Rozum a cit. Práv. rozhl., 2003/7. Věc přirozenoprávní. Právník, 2002/12.

36

Použité snímky:

Hesemann/Tóthová, Záhadné kruhy v obilí. Praha. B. r.²

Pringleová, Kruhy v obilí. Největší záhada moderní doby. Praha 2001.

37

Foto:

Fryšava pod Žakovou horou, Morava, Česko 2006

Libavá, Morava, Česko 2006

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)

38

39